

TILANKÄYTTÄJÄ JA SISÄILMA

Senaatti

Teemme tilaa onnistumiselle

SISÄLLYS

1. Artikkelin tarkoitus ja sisältö.....	3
2. Johdanto.....	4
3. Inhimilliset ja yksilölliset tekijät.....	5
4. Miten niin minäkin voin vaikuttaa sisäilmaan.....	6
5. Poikkeavien sisäolosuhteiden tunnusmerkit.....	8
6. Sisäolosuhdehaitoista ilmoittaminen ja sisäilmaryhmässä toimiminen...	10
7. Lopuksi.....	12

1. ARTIKKELIN TARKOITUS JA SISÄLTÖ

Tässä tietoisuudessa käsitellään sisäilmakysymyksiä Senaatti-kiinteistöjen asiakkaan eli tilankäyttäjän oman toiminnan perspektiivistä. Artikkelissa pureudutaan siihen, miten tilankäyttäjän voi omilla valinnoillaan vaikuttaa sisäilman laatuun ja viihtyvyyteen sekä ehkäistä sisäilmaan liittyvää omaa ja työkaverin oireilua. Tietoisuudessa kerrotaan myös, kuinka Senaatti-kiinteistöjen tiloja käyttävä voi ilmoittaa sisäilmaan liittyvistä haitoista ja mitä sisäilmaryhmässä toimivalta tilankäyttäjän edustajalta odotetaan.

Tilankäyttäjillä tarkoitetaan kaikkia niitä henkilöitä, jotka tiloissa työskentelevät, oleskelevat, opiskelevat ja vierailevat

2. JOHDANTO

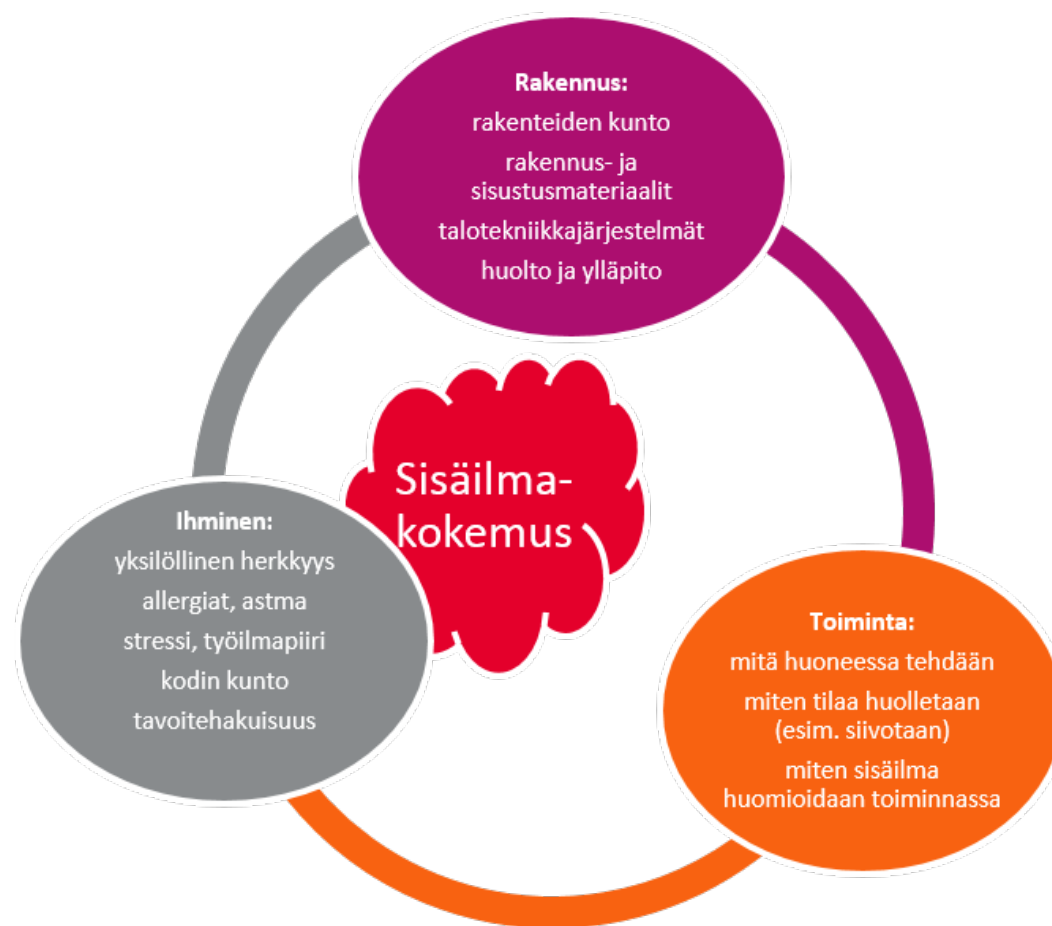
Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa on 10 200 rakennusta, joiden joukkoon mahtuu toimistoja, tutkimuslaitoksia, kulttuurilaitoksia, vankiloita, varastotiloja, majoitustiloja, koulutustiloja, maanalaisia tiloja, huipputeknisiä erikoistiloja ja sairaaloita sekä terveysasemia. Näissä tiloissa työskentelee, opiskelee tai muuten viettää aikaa päivittäin noin 50 000 henkilöä eli tilankäyttäjää.

Jokainen vaikuttaa omalla toiminnallaan ja valinnoillaan sisäilmaan

Sisäilman laadun voi äkki-seltään ajatella olevan rakennus- ja sisustusmateriaalien ominaisuuksien ja kunnon sekä ilmanvaihto- ja lämmitysjärjes-

telmien toimivuuden tulosta. Tällöin tilojen sisäilman tuntuessa tavalla tai toisella huonolta syytä haetaan usein ensisijaisesti rakennuksen teknisistä ominaisuuksista. Samaa aikaan on kuitenkin syytä muistaa, että myös omat ominaisuutemme ja oma toimintamme vaikuttavat sisäilmakokemukseen [kuva 1].

KUVA 1. SISÄILMAKOKEMUKSEEN VAIKUTTAVAT RAKENNUS, SEN TEKNISTEN JÄRJESTELMIEN KUNTO JA KÄYTETYT MATERIAALIT SEKÄ TILAN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT VALINNAT, YKSILÖLLISET OMINAISUUDET JA YKSILÖN ELINPIIRISSÄ OLEVAT TEKIJÄT.

3. INHIMILLISET JA YKSILÖLLISET TEKIJÄT

Huono sisäilma vähentää viihtyvyyttä, alentaa työtehoa ja voi pahimmillaan aiheuttaa terveyshaittoja ja jopa sairastuttaa vakavasti. Hyvän sisäilman varmistaminen on kiinteistönomistajan keskeisimpiä tehtäviä. Työterveyshuollon tehtäviin kuuluu sisäilma-oireilun syiden ja laajuuden selvittäminen, ja työterveyshuollon kannanotto tarvitaan sisäilmaselvitysten osaksi.

Tilankäyttäjän henkilökohtaiset ominaisuudet, tausta ja motiivit vaikuttavat sisäilmakokemuksissa (kuva 1): Ensinnäkin herkempi ja etenkin allergia- tai astmataustan omaava henkilö reagoi voimakkaammin ympäristön epäpuhtauksiin, esimerkiksi pölyihin, hajusteisiin ja allergeeneihin¹. Työkaverin allergisuus on kohteliasta ottaa huomioon. Kokemusta on tapauksista, joissa allergisoituneen henkilön työpaikalla kokemat oireet ja sisäilmaongelmat ovat johtuneet työkaverin kotona olevasta lemmikistä, josta peräisin olevat allergeenit ovat kulkeutuneet vaatteissa ja hiuksissa työpaikalle.

Toiseksi ei ole tavatonta, että työpaikasta johtuvaksi mielletty oireilu aiheutuukin tosiasiaassa kodin sisäilmaongelmasta. Merkittäviä kosteus- ja homevaurioita on nimittäin arvioitu olevan maamme pien- ja rivitalojen kerrosalasta 7-10 %:ssa ja kerrostalojen kerrosalasta 6-9 %:ssa². Kosteusvaurioita oli havaittu 82 %:ssa tutkituista 450 pientalosta vuonna 1995 julkaistussa pientalojen kosteusvaurioiden yleisyyttä selvittävässä tutkimuksessa³.

Tämän vuoksi on oleellista selvittää työpaikalla koetun sisäilma-oireilun mahdollinen yhteys kotioloihin. Kodin sisäilmaongelmista voi vihjata vaatteisiin tarttunut kellarimainen haju. Asumismuodosta riippuen kotiin liittyvissä sisäilma-asioissa voi ottaa yhteyttä taloyhtiön isännöitsijään tai vuokranantajaan. Myös kunnan terveystarkastajalta voi kysyä neuvoja kodin sisäilmaongelmien selvittämiseen.

Kolmanneksi on osoitettu, että psykososiaalisella työympäristöllä on merkitystä sisäilmaongelmien tausta- ja osatekijöinä⁴. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi henkisesti kuormittava työ, omien vaikutusmahdollisuuksien kokeminen vähäisiksi, työyhteisön johtamis- ja esimiesongelmat tai rajut organisaatiomuutokset kärjistävät koettuja sisäilmasto-ongelmia. Herkkyys työympäristön fysikaalisille, kemiallisille ja biologisille altisteille voi kasvaa haitallisen henkisen kuormituksen myötä.

Senaatti-kiinteistöt ottaa jokaisen sisäilmavalituksen vakavasti. Sisäilmaselvittelyissä etenemisjärjestyksen tulee kuitenkin olla se, että ensin varmistetaan tilankäyttäjien kokemien haittojen aidosti johtuvan työtilasta ja tilankäytön olevan sisäilman kannalta kunnossa, ja vasta näiden toteamisen jälkeen käynnistetään rakennukseen liittyvät selvitykset. Tilankäyttäjien koti- ja muiden taustolosuhteiden vaikutusten arviointi on työterveyshuollon tehtävä, ja siinä on edettävä hienovaraisesti. Senaatti-kiinteistöjen toimintatavasta rakennusten ja tilojen kunnan selvittämisessä kerrotaan kolmannessa tietoisuudessa. Kerromme siinä myös, millaisin keinoin pyrimme ennalta ehkäisemään sisäilmaongelmien syntymistä.

¹ Lähde: Reijula K. ym. Rakennusten kosteus- ja homeongelmat. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012, s. 96 ja 106.

² Lähde: Reijula K ym. Rakennusten kosteus- ja homeongelmat. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012, s. 11.

³ Lähde: Partanen P ym. Pientalojen kosteusvauriot – yleisyyden ja korjauskustannusten selvittäminen. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B6/1995, s. 5.

⁴ Lähde: Lahtinen M. Psykologinen näkökulma työpaikkojen sisäilmasto-ongelmiin: psykososiaalinen työympäristö ja organisaation ongelmanratkaisutaidot ongelmavyhden osatekijöinä. Väitöskirja. Työ ja ihminen –sarjan tutkimusraportti 25, Työterveyslaitos, 2004.

4. MITEN NIIN MINÄKIN VOIN VAIKUTTAA SISÄILMAAN?

Usein unohdamme, että tilankäyttäjinä vaikutamme omilla vähäpätöisiltäkin tuntuvilla toimillamme ja valinnoillamme sisäilmaan (kuva 2).

Kokemus sisäilman tunkkaisuudesta ja riittämättömästä ilmanvaihdosta johtuu usein liian korkeaksi säädetystä huonelämpötilasta tai tilan henkilömäärämitoitukseen nähden liian monen henkilön työskentelystä samassa tilassa. Uudet huonekalut on hajupäästöjensä vähentämiseksi syytä tuulettaa hyvin ennen tilaan tuomista. Myös likaiset huonekalut voivat aiheuttaa tunkkaisuutta ja epämiellyttävää hajua. Tupakoi-va työkaveri pilaa sisäilmaa useita minuutteja tupakkataukonsa jälkeen.

Tilan epäjärjestys, paperipinot ja kirjat pöydillä, avohyllyillä tai ikkunalaudoilla, johtosotkut ja yksityiset koriste-esineet keräävät pölyä ja vaikeuttavat tilan siivousta tai estävät sen kokonaan. Siivouksella on todettu olevan selvä yhteys sisäilman laatuun ja sitä kautta ihmisen terveyteen, viihtyvyyteen ja työn tuottavuuteen.

Tavanomainen - ja riittävä - myös Senaatti-kiinteistöjen kohteissa käytössä oleva toimistotyyppisten tilojen siivousohjelma näyttää tältä:

- Normaalisti päivittäisessä/viikoittaisessa ylläpitosiivouksessa kaikki vapaat kalustepinnat, lattiat, kosketuspinnat sekä tahrat pystypinnoilta puhdistetaan - sikäli kun ne ovat puhdistettavissa.
- Muutamia kertoja vuodessa pestään ja hoidetaan lattiat koneellisesti sekä siivotaan vaikeammin tavoitettavissa olevat pinnat.
- Kerran vuodessa puhdistetaan ilmanvaihtokanavien ja -venttiilien, kaapelikourujen ja -hyllyjen, jäädytinpalkkien, verholautojen, erilaisten palkkien sekä ulokkeiden pinnat lukuun ottamatta alakattorakenteita.

Työpisteiden siirtoja ja uusia tilajärjestelyjä suunniteltaessa on aina keskusteltava kiinteistöpäällikön kanssa

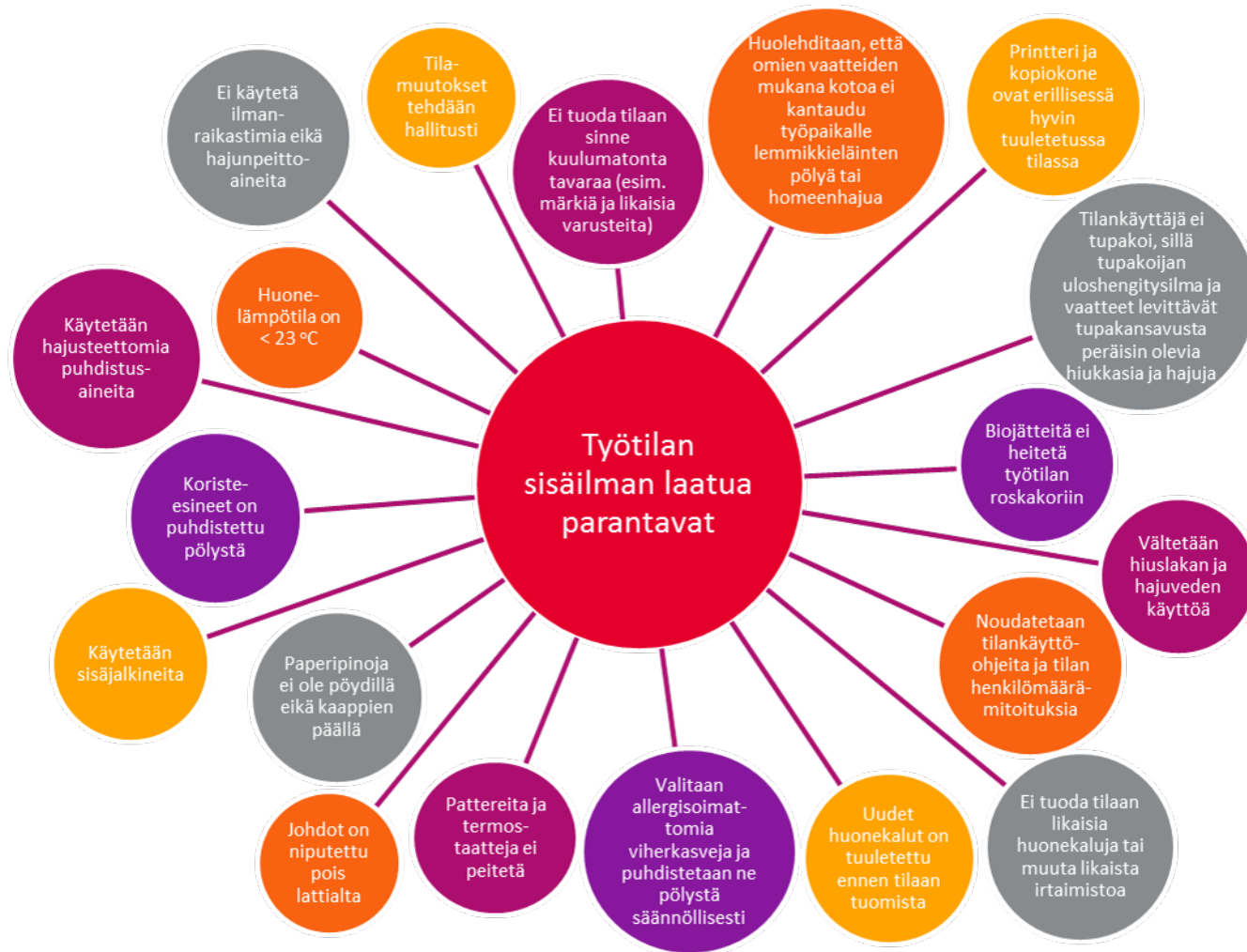
- Alakattoritilojen ja erilaisten alakattorakenteiden yläpintojen puhdistus esim. joka viides vuosi on erikseen sovittavaa ja tilattavaa työtä.

Arkipäivän kokemus on osoittanut, että siivouksen laatutason heikkeneminen voi johtaa sisäilmaongelmiin tai ongelmien pahe-
nemiseen. Siivouksen suhteen ei kannata pihistellä. Jos tilan pölyisyys vaivaa siitä huolimatta, että siivottavuudesta on huolehdittu ja siivousohjelma vaikuttaa olevan kunnossa, palautetta annetaan käytössä olevien palvelu-
pyyntöjärjestelmien (ks. kpl 6) kautta.

Sisäilman laatua heikentävät toimistotilaan tuodut sinne kuulumattomat tavarat, esimerkiksi märät haalarit tai puhdistamattomat kenttävarusteet. Erilaisten hajustettujen tuotteiden kuten ilmanraikastimien ja hajustettujen hygieniatuotteiden käyttö kuormittavat nekin sisäilmaa. Henkilökohtainen tulostin tuottaa haju- ja hiukkaspäästöjä omaan työpisteeseen. Eväiden unohtuminen työtilan roska-astiaan tai kaappiin on yllättävän yleinen syy moneen homeenhajuhavaintoon.

Sisäilmaongelmien välttämiseksi ilmanvaihdon riittävyys on tärkeää huomioida tilajärjestelyjä ja tilojen käyttötarkoitusten muutoksia suunniteltaessa. On selvää, että varaston ilmanvaihto ei vastaa toimistotilan ilmanvaihtoa tai että toimistotilasta ei voida tehdä neuvotteluhuonetta ilman merkittäviä ilmanvaihdon muutoksia. Monitilaympäristön tiimityövyöhykkeessä työskentelevien henkilöiden määrää lisättäessä on syytä varmistaa ilmanvaihdon riittävyys.

KUVA 2. MONILLA OMILLA VALINNOILLA VOI VAIKUTTAA TYÖYMPÄRISTÖNSÄ SISÄILMAN LAATUUN. OSAN VAIKUTUS ON HETKELLINEN, OSAN JATKUVA.

5. POIKKEAVIEN SISÄOLOSUHTEIDEN TUNNUSMERKIT

Hyvä sisäilma edellyttää toimivaa yhteistyötä tilankäyttäjän, kiinteistönhuollon ja kiinteistönomistajan välillä. On meidän jokaisen kansalaisvelvollisuus ja jokamiehen oikeus tarkkailla työympäristöään ja sen kuntoa ja ilmoittaa havaituista puutteista tai toimintahäiriöistä eikä ajatella, että asia kuuluisi pelkästään kiinteistönhuollon tai omistajan vastuulle (kuva 3). Tilaan yhdistyvää poikkeuksellista oireilua (esim. päänsärky, poikkeuksellinen väsymys, silmien ja hengitysteiden oireet, astman paheneminen) on turha jäädä odottelemaan, vaan sisäolosuhdehaitoista ja havainnoista on tärkeää ilmoittaa ajoissa.

Havainnoimalla voi edesauttaa kiinteistön kunnossa pysymistä

KUVA 3. TYÖYMPÄRISTÖN KUNNON YLLÄPITÄMISEKSI ON SYYTÄ TARKKAILLA TIETTYJEN TUNNUSMERKKIEN ILMAANTUMISTA JA ILMOITTA A NIISTÄ KIINTEISTÖN-OMISTAJAN OHJEIDEN MUKAISESTI.

6. SISÄOLOSUHDEHAITOISTA ILMOITTAMINEN JA SISÄILMA-RYHMÄSSÄ TOIMIMINEN

Sisäilmahaittaa koettaessa on toimittava kiinteistönomistajan ja yhteisesti sovitun toimintamallin mukaisesti. Ilmoituskanavat määräytyvät sen perusteella, onko kiinteistöhoito asiakkaan itsensä vai Senaatti-kiinteistöjen vastuulla (kuva 4). Lisäksi on muistettava, että mikäli tilojen omistaja on jokin muu taho kuin Senaatti-kiinteistöt, ilmoituskäytäntöjen suhteen noudatetaan omistajan ohjeita.

Tilankäyttäjän edustusta tarvitaan sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi ja/tai ennakoinniseksi perustetuissa sisäilmaryhmissä. On hyvä huomata, että sisäilmaryhmässä sisäilmaongelmien ratkaisemisen ja korjausrakentamisen asiantuntemusta edustavat toiset tahot eikä tilankäyttäjän edustajan tarvitse olla erityisesti sisäilma-asioihin perehtynyt. Henkilöstön edustajan, joka yleensä on esimiesvastuussa oleva henkilö, tehtävänä ja vastuulla on hoitaa tiedonvälitystä tilankäyttäjien suuntaan sisäilmaryhmässä yhdessä sovitulla tavalla ja toisaalta informoida sisäilmaryhmää henkilöstön tilanteesta. Esimies vastaa yhteistoiminnasta työterveys- ja työturvallisuusorganisaatioiden kanssa ja edustaa työnantajaa, jolla on lakisäätäinen vastuu työpaikan turvallisuudesta. Siksi työpaikan ja tilankäyttäjien sisäilma-asioiden hoitoa ei voida kokonaan ulkoistaa konsulteille tai vaikkapa Senaatti-kiinteistöille.

KUVA 4. SISÄYMPÄRISTÖHAITAN TAI SEN EPÄILYN ILMOITUSKANAVAT SENAATTI-KIINTEISTÖJEN OMISTAMISSA KOHTEISSA. KUN KIINTEISTÖN-OMISTAJANA ON JOKIN MUU KUIN SENAATTI-KIINTEISTÖT, NOUDATE-
TAAN SEN TAHON OMIA OHJEITA. OIREILUUN LIITTYVISSÄ ASIOISSA ON
KÄÄNNYTTÄVÄ LÄÄKÄRIN PUOLEEN. SISÄILMA-ASIOISSA VOI MYÖS OLLA
YHTEYDESSÄ TYÖPAIKAN TYÖSUOJELUVALTUUTETTUUN.

7. LOPUKSI

Tilankäyttäjän rooli sisäilman laadun kannalta jakautuu kahteen kokonaisuuteen. Yhtäältä käyttäjän on huolehdittava siitä, että hän ei omalla toiminnallaan ja valinnoillaan heikennä sisäilman laatua. Toisaalta reagointi ja ilmoituksen tekeminen ajoissa rakennuksen antamista hälytysmerkeistä kuuluvat vastuulliseen tilojen käyttöön ja auttavat kiinteistönhuoltoa ja kiinteistönomistajaa pitämään tilat ja rakennukset hyvässä kunnossa. Terveellisten ja turvallisten työtilojen tavoite on yhteinen niin tilankäyttäjille kuin Senaatti-kiinteistöille.

KIRJOITTAJA

ANNE KORPI on Senaatti-kiinteistöjen sisäilma-asioiden erityisasiantuntija, ja hänellä on sisäilma-altisteiden riskinarvioinnin dosenttuuri Itä-Suomen yliopistossa.

